

ПЕРЕДПЛАТА на „РУСЛАН“

виносить: в Австро-Угорщині:

на цілий рік	24 К
на пів року	12 К
на четвер року	6 К
на місяць	2 К

За границею:

на цілий рік: ві щоденною висилкою 7 долярів або 14 рублів; в висилкою двічі в тижні 6 долярів або 12 рублів; в висилкою що суботи 5 долярів або 10 руб. Поодиноке число по 10 сотиків.

Телефон Редакції ч. 1484.

Кonto почт. щадниці ч. 98.704.

РУСЛАН

Християнсько-сусільний дневник.

„Вирвеш ми очі і душу ми вирвеш: а не возьмеш милості і віри не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска“. — З Русланових псальмів М. Шашкевича.

Міністерське переселене в Угорщині.

(*) Австро-Угорська державна рада зустрінула ся зараз з почином весняної сесії з міністерським переселенем в Угорщині, котре не остане без впливу на парламентарні справи австро-Угорські і може довести до переселення в монархії. Міністер предсідник гр. Куен був в понеділок на послуханні у монарха, щоби дати пояснене в справі відомої, наміреної угорським сойном революції. Всі віденські чинники, Корона, наслідник престола, міністерство війни і шеф генерального штабу та австро-Угорське міністерство бачить в сій революції нарушені права Корони що до покликання резервів а та-кож нарушені цілості і єдності армії, а тим самим і велику небезпеку на случай поважної війни грози, якаки би угорський сойм з яких небудь причин не ухвалив конгніген-ту нові збраниці. Щоба в такім случаю виповнити прогалину зроблену в спільній армії, була би Корона, (згідно австро-Угорського правительства) приневолена заступити недостачі військової сили австро-Угорськими резервами, а тим самим сей обовязок, сей тягар, котрий має поносити Угорщина, спадав би на австро-Угорських горожан.

Нічого дивного, що досі згадані в горі австро-Угорські чинники рішучо противі такому обмеженню прав монарха як найвищого полководця, котре в грізній хвилі могло би монархії все населене виставити на необчислімі шкоди і втрати.

Гр. Куен подав на послуханні понеділком відповідь на пояснене становища угорського правительства а також положення сойму в тій справі, однак не дістав на се підказку відповіди, котру Корона застерегла собі на пізній-

ші. Гр. Куен прибув знов до Відня і нині буде у Монархі, щоби вислухати відповіді, що до становища Корони, а еVENTUALLY предложити монаршу просьбу о відставці. Крім спору з Короною засторилися ся великими взаєминами між гр. Куеном а міністром війни Августом, котрий наслідком того не прибув навіть на свідане устроєне спільним міністром фінансів д-ром Білінським для гр. Куена.

Австро-Угорські міродатні чинники згадані в горі в того погляду, що намірені резолюції про обмежене права Корони в справі покликання резервів стоять в суперечності з військовим законом. Крім того австро-Угорські чинники бачать в тім нарушувані австро-Угорською угоди з 1867. р., бо тим способом вводяться військову і націоналізацію до армії. На таке становище не можуть згадані чинники згадати ся, а в державній раді правительство не найде більшості, котра в таких обставинах скотіла би ухвалити військовий закон. Наслідком того вручить гр. Куен цісареві просьбу о відставці, бо нема сумніву, що Корона не згодиться на таке обмежене своїх військових прав, котрого не бажає також міністерство війни і австро-Угорського правительства.

Рішене Корони в сій справі не послідує зараз а імовірно одержить теперішне міністерство угорське поручене дальше вести справи аж до полагоди переселення, а сойм угорський буде из той час рідко згадати.

Наслідком переселення в Угорщині прово-лоче ся також в австро-Угорській раді ухвалене військового закону, котрий тепер описані ся в осередку внутрішньої політики. Для Австро-Угорського промислового переважно держави, не в рівнінною справою ухвалене дворічної служби військової, а також для хліборобського на-селеня скороченого військової служби має пер-ворядне значення. Скорочене військової служби

однакож можливе лише збільшенем числа новобранців. Тимчасом з уступленем міністерства гр. Куена може упасти також військовий закон а бодай ухвалене єго значно протягнути ся, бо нове міністерство буде імовірно привело військове вдоволити ся провізорию на один рік з підвищеним побором новобранців, але без скорочення військової служби на дво-річну.

Через пореселене в Угорщині опинилася також ціла монархія в критичному положенні. Корона не може зреши ся своїх прав з причини заграницької і внутрішньої політики в дусі військового закону: оборони монархії на зверх і обезпеки спокою внутрі держави. Сі високі задачі не можуть бути залежими від слуха, як се в революції намірені висловлено, що парламент міг би бути перешкоджений в ухваленні закону про побір новобранців. Такі ухвали могли би в хвилях грізного положення довести до великого заколоту і необчисливих наслідків. Німеччина, Франція й Італія мають уже дворічну службу військову, для Австро-Угорщини ся справа стала пеку-чкою. Проволока сеї справи приносить населеню велике розчароване, вигляди на ухвалене військового закону упадають, а так само і вигляди фінансової реформи велими невідрядні. Весняна сесія держ. ради почала ся недобре замість забрати ся до важких справ, може засубіти ся в дібніях. Угорське переселене розвізоря військового закону може мати для монархії і для внутрішньої політики погані наслідки.

Примітка: Просимо відновити передплату.

А. П. ЧЕХОВ.

Прикрі люди.

Переклав П. З.

(Конець).

Дім Шірава стояв самотно над яром, що яких п'ять верстов тягнувся здовж степу. Краєм росли молоді дуби і вільхи а на дні плив потічок.

Дім одною стороною споглядав на яр, а другим виходив на поле. Парканів ні плотів не було. Заступали іх всілікі будинки стиснені оден побіч другого, що замикали перед дном невилечку площу, яка становила подвіре і де ходили кури і бе-зоги.

Студент пішов по болотнистій дорозі в поле. У воздуши чуті було осіннє проймаючу вогкість. Дорога була грязька, декуди близька, а на пожовкливі поля виглядала з трави сама осінь — сумна, гнила темна. З правої сторони дороги був город, підіймався, сірий, денеде сторчали на нім соняшники з поспусканями, чорними вже головами.

Петро гадав, що не зле було біти до Москви віктою, біти як стоять без шапки, в подертих чоботах і без копійки грошей. На сотій версті дуже єго неспокійний і перепляканий отець, стане єго просити, аби вернувся, аби приймав гропі, але він не погляне на него і завдво буде йти і йти... Пусті ліси будуть змінити ся на поля, поля на ліси, вско-

рі земля забіліє першим снігом і річки по криють ся ледом.. Десь під Курском, або під Серпуховом він, безсильний і умираючий з голоду, упаде і умре. Найдутъ єго трупа і у всіх газетах появить ся вість, що там а там такий а такий студент умер з голоду.

Білій пес з заболоченим хвостом, що воловичив ся і шукав чогось по огороді, побачив єго і поволік ся за ним..

Ішов дорогою і думав про смерть, про біду рідно, про моральні муки вітця і уявляв собі всяки можливі в дорозі пригоди, одну страшнішу від другої, живописні околиці, страшні ночі, несподівані стрічі. Уявляв собі монастир черниць, хатину в лісі з одним вікном, що ясно сьвітить в темноті, він стоїть під вікном, просить о вічліг.. єго впускають і — нараз бачить розбійників. Або знов ще ліпше, дістася до заможного, панського дому, де дізнаються ся, хто він, годують єго і напоють, слухають єго жалоб і — в нім залиблюється прекрасна дочка господарів.

Занятий своєю бідою і подібними думками, молодий Шірава все йшов і йшов..

Перед ним, далеко — далеко на сірі, хмарні небі темніла госіода; ще даліше від двері, на самім овіді видно було маленький горбок; то стация зелінниці. Той горбок пригадав єму звязь з тим місцем, де тепер стоїть, а Москва, де горять ліхтарні, гуркочуть повози, відбуваються виклади.

І трохи не заплакав з туго і нетерпеливости. Та прекрасна природа з своїм ладом і красою, та мертві тишини довкола глумилися над єго розлукою і ненавистию.

— На бік! — почув за собою громкий голос.

Попри студента в легкім елегантім по-візії перехала знамена старуха-пані. Поклонив ся їй і усміхнувся ввічливо. І нараз зловив ся на тім усміху, що цілком не годився з єго сумним настроєм. Звідки він взяв ся, коли ціла єго душа повна смутку і горя.

І прийшло єму на гадку, що сама природа дала певно чоловікові ту спроможність ложі, щоби навіть в тяжких хвилях — духового розстрою, міг укривати тайни єго гніву, як хоронить і лис, або дика качка. В кождій родині в радості і смутки, але щоби не знати які були велики, тяжко їх доглянути чужому оку; се тайна. Бідний отець напрімір, тої пані, що лише що перехала, зносив половину свого життя гнів цара Ніколо за якесь провину, що муж був картярем, з чотирьох синів ні оден не вийшов в люді. Можна бути уважна, кілько в І родині було страшних подій, кілько слів пролито. А мимо того старовина видала ся щасливо, вдоволено і на єго усміх відповідала усміхом. Згадав студента на своїх товаришів, що нерад говорять про свої родини, згадав на матір, що майже все говорить неправду, коли приходить ся їй говорити про мужа і про дітей.

До самого смерку ходив Петро — далеко від дому по дорогах і думав невеселі думки і коли почав падати десні, завернув до дому. Вертаючи, рішив ся, щоби не знати що

Виходить у Львові що дня крім неділі і руских съят о 5 год. по полудні. — Редакція, адміністрація і експедиція „Руслана“ при ул. Хмельовського ч. 15, II поверх. Експедиція місцева в Агенції Соколовського в пасажі Гавсмана.

Рукопис звертає ся лише на попередні застороги.

Реклама лише неопечатані вільні від ціни. — Оповісті звичайні приймають ся по ціні 20 с. від стрічки, а в „Надії“ 40 с. Подяки і приватні донесення по 30 с. від стрічки

Основи, задачі і змагання „Християнсько-сусільного сторонництва“.

„Жата убо многа, дѣла-телей же мало“.

(Дальше).

Становище супроти держави.

Християнсько-сусільне сторонництво руске вважає державу устроєм, в котрім горожани, відповідно своїм станам і зводам повинні сповідати певні свої задачі і трудитися для загального добра. Однак сі задачі можуть горожани лекше і скорше сповідати, лекше і скорше осiąгнути цілі своїх змагань у своїх заводах, наколи зединятися в спілки, товариства, союзи відповідні для свого стану і заводу. Тимто христ.-сус., сторонництво буде дбати про творене спілок хліборобських, ремісничих, робітничих, купецьких, промислових і т. д. підмогою тих спілок, товариств і союзов повинні горожани добиватися своїх прав і свобод.

Як небудь в Австро-Угорській державі що руский народ не осiąгнув повної рівноправності на всіх полях народного і прилюдного житя, все ж таки конституція дає Русинам поруку свободного розвитку нашої мови, письменності народності, свободного ісповідання нашого „русько-католицького“ обряду, нашого культурного і господарського розвитку і поступу. Треба лише користуватися цими правами, які призначають Русинам конституція треба всюди наставати на їх справедливі виконані, треба додмагатися, щоби австро-Угорські держава та Русинам давала і признала потрібні відповідні засоби до нашого політичного просвітніого, національно-культурного і господарського розвитку і поступу. А до

мало стати ся, поговорити з вітцем, пересвідчити єго раз на все, що з ним тяжко і страшно жити.

Дома застав тишину. Сестра Варвара лежала за параданом і стогнала тихо в болю голови. Маті, з видом виновниці, сиділа коло неї на куфірі і латала штані Арипки. Евграф Іванович ходив пошід вікна і хмарився на погоду. По єго ході, по кашлю, а завіті по карку, видно було, що почував ся до вини.

— Роздумав ся нині іхати? — спілав. Студентови жаль єго стало, але зараз поборов то чувство і сказав:

— Послухайте.. Я мушу поговорити з вами поважно.. Так, поважно.. Я все вас шанував і.. і віколи не осмілив ся говорити з вами в сей спосіб, але ваше поведене.. послідний поступок..

Отець дивив ся у вікно і мовчав. Студент не мов би добираючи слів, потер собі голову, і

такого домагання управляє нас се, що руський нарід також податками і службою військовою сповіняє свої обовязки для удержання австрійської держави, єї цілості і могучості, бо тут руський нарід має спромогу свободного розвитку.

Треба однак тяжити, що для управи держави не вистарчать самі закони, хоч би они були як найліпші, бо хоч би як мудро і обережно они були уложені, то можна їх обійтися, надужити і викривити. Держава потребує також сумлінності своїх горожан, а до сумлінності трудно приневолити законами, але в тім напрямі треба виховувати суспільність.

Тими підвалинами, на котрих основується держава, е родина, релігія, школа і товариства.

Родина (сем'я).

Перше виховане дітям дає родину. В родині отже треба класти перші підвалини до релігійно-морального виховання молодежі. А так само відмінно можна заступити материнської любові і материнської опіки.

Справедливе релігійно-моральне виховання можуть дати дітям родичі, злучені нерозривним, церковною поблагословенім подружжем, вивести їх на сумлінних горожан. Для того держава повинна хоронити родину і своїми законами та розпорядками обезпечити матерям спромогу належного виховання своїх дітей, отже не відривати матерів від родинного огнища тижною роботою по фабриках, а радше допомогти жінкам домашнім промислом заробляти на прожиток.

Учительський завід дівчат або плеканіх дівчатах не стоять в суперечності з природним призначенням жінок.

Від релігійного духа матери і жіноцтва взагалі залежить передовсім релігійно-моральне виховане і релігійний дух в родині, котра єсть найпевнішою підставою громади і держави.

Школа.

Християнсько-суспільне сторонництво стоїть за тим, щоб школа була християнська. Науку віри, релігії має в школі подавати духовенство а діти повинні в школі не тілько побрати науку віри і головні запади християнства, але й вся наука а передовсім науку рідної мови і історії повинна бути уділювана на основі християнській передані християнським духом, щоби молодіж налаштувалася на цінні моральні і культурні значення християнства, щоби обезпечила ся проти згубної і лукавої науки безбожного съвітогляду. Наука повинна змагати до того, щоби молодіж була вихована на справедливих християн і не тільки що до назви, але на таких, котрі би були готові до саможер-

тви, долю бови близнього, вза-
їмності і справедливості.

Новітні соціалістичні ложні науки викликали боротьбу о сътворені, отже молодіж повинна бути так освідомлена, щоби стала від pornoю на ті приманливі клічі і високопарні надії, які в житі не дадуться здійснити.

Початкова наука повинна бути так уладжена, щоби розвивала ум молодежі з не обтяжала її, а при тім не занедбувала тілесного розвитку. Наука новинна бути практична, примінена до життя, отже подавати відомості, котрі би сільські діти приспособили підготовляли до будучого хліборобського заводу, а в місті до ремісничого, промислового і купецького, а до того наводити молодіж до самостійності і працездатності.

Але крім релігійно-моральних і практичних засад і відомостей повинна школа бути, як она звеється, дійсно народною, виховувати молодіж в народнім і народолюбію і відмінною напрямі. Народолюбче, патріотичне виховане не має однак в тім полягати, щоби в молодіж віділювати загоріність, засліплені, ненависть або погорду до іншої народності або віри. Любити свое, але планувати і поважати чуже, отже повинно бути працією гадкою здорового народного і народолюбного виховання.

Народне, або народолюбче виховане, котре опиралося на ненависті, на погорді, іншої народності або віри, стояло би в різкій суперечності з науковою Христа-Спасителя, котрий прощав своїм ворогам і розпинателям.

(Дальше буде.)

Реформа виборча до Галицького Сойму¹⁾.

(Стаття надіслана).

"Slowo polskie" в сегорічнім 84. числі пише, що Русинам не то 30 проц. але навіть 26'4 проц. мандатів трудно вимірити, наколи возьме ся на увагу компроміс польських стуреництв з жовтня 1910, після котрого сойм має складати ся в 192 членів в тім 15 вірілістів, 44 з великої посільності, 53 з міст а лише 80 з сіл і місточок, бо після книжки "Wiadomości statystyczne, том XIV" було під час посільного спису населення з 1910 р. в 25 містах, котрі тепер належать до кури міської, 881.000 людності, в тім числі 80.000 Русинів а в рішті Галичини, що належить до сільської кури 7.151.000 населенців, в тім лише 3.128.000 Русинів а 4.023.000 Поляків, Жидів і інших.

1) З огляdom на се, що справа виборчої соймової реформи все ще є предметом обговорювання по дневниках, подаємо сюди надіслану нам розвідку. — Ред.

Трудно відгадати звідки вносить "Slowo polskie", що до місцевої кури також і після нової ординації мало би належати лише 25 міст (12 з західної, а 13 з східної Галичини), бо коли при парламентарних виборах, де немає презентації інтересів вибирає в т. зв. місцеві кури понад 60 міст, а мимо цього деякі міста як Чортків, Теребовля, Долина, Надвірна, Камінка стр., Збараж належать до сільської кури, то хіба трудно припустити, щоби у новій ординації соймовій, де має бути захована презентація інтересів, належало до місцевої кури лише 25 міст, а такі міста як Бучач вибирали разом з селами.

Думасмо, що навіть Борислав з сусідніми нафтовими селами повинен вибирати в місцевій кури, щоби презентанти найповажнішого галицького промислу, нафтари, мали у соймі своїх представників.

Зрештою, як звісно, робітнича кури має бути лише по містах, отже коли Борислав вибирає більше сіл, велике число пролетаріату було би по заслані свого заступника. Компроміс польських партій повинен бути змінений, бо він дуже кривдає сільські громади, признаючи їм лише 40 проц. всіх соймових мандатів, отже найменше зноміж усіх країв австрійських, коли зважимо, що в інших краях вибирають села в двох куриях т. з цензусовій і загальній а в Галичині мають вибирати лише в одній.

Отже в найбільше рільничий крайні Австро-Угорщині мали би села релігійно найменшу презентацію в соймі в порівнянні з другими краями. Числячи ся в перевагою консерватистів в теперішнім соймі і з чуткою, що порозуміння вже майже наступило на підставі 28 проц. мандатів для Русинів, подаємо ось такий начерк реформи виборчої.

Національний катастер має бути запроваджений в лемківських селах західної Галичини і в цілій Східній Галичині в звіткою тих польських сіл повіту ярославського, перемишльського, березівського і сяніцького, котрі з Західної Галичини творять одну національну область. Всіх послів має бути 200, з того 12 вірілістів, 44 з великої посільності, 49 з міст а 95 з сіл. Отже вправді число послів з міст було би о 4 менше як проекту компромісу польських партій а о 18 більше як тепер але через се не стала би ся містам ніяка кривда, бо і так они страшно упривілейовані в порівнянні з сільською куриєю. Русинських мандатів було би 56 з того 3 епископи, 3 послі цензусові з міст, 3 послі робітничі з міст а 47 послів з сільських громад.

Польські мандати виглядали би ось так: 9 вірілістів, 44 з великої посільності, 43 послі з міст (в тім 7 робітничих) а 48 з сіл, з того 26 на області без катастру а 22 на області з катастрем. Отже майже всі польські сільські мандати в західній Галичині і рускі сільські мандати покривали би ся з політичними повітами а лише польські сільські мандати у східній Галичині розтягали би ся на один, два або навіть три повіти, відповідно до числа польського, жидівського і німецького населення в тих повітах.

На таку реформу могли би консерватисти і то навіть Подоляни дуже легко згодитися, бо она їм запоручує окрім 44 мандатів великої посільності і 4 польсько-епископських мандатів майже всі 22 польські мандати сільської кури на області катаstralній, де населене жидівських місточок буде виносити майже $\frac{1}{2}$ всього округа виборчого, а звісно, що Жиди з місточок голосують так, як староста каже. Отже консерватисти мали би 44+4+22=70 мандатів т. з 35 проц. всіх соймових послів, хоч би на Мазурщині і в цілій місцевій кури побідили самі людовці і демократи.

Для доказаності додамо, що редакцію місцевої кури проектовано польським компромісом, о 4 мандати можна осiąгнути через счертовані 2 представників промислової палати і зменшенні числа представників торгових палат з 5 на 3 так як тепер є.

Коли би до теперішніх 25 міст місцевої кури додати лише Бучач, Борислав з нафтовими громадами і ті часті великого Кракова, котрі ще в р. 1910. не належали до него, то число населення місцевої кури (в тім військо, котре не має права голосування) вибирається з 36 послів цензусових і 10 робітничих. Досвід при теперішніх виборах соймових місцевої кури, де також жінки мають право голосування, учить нас, що число цензусових виборців (мужчин і жінок) виносить менше як одна десята часті населення, а статистика

з парламентарних виборів показує нам, що при загальних виборах число виборців виносить більше як $\frac{1}{5}$ часті населення. Отже між 100.000 цензусових і 100.000 не маючих цензу. З того виходить, що один цензусовий посол припадав би на 2.700 виборців (бо 100.000:10=10.000), а один робітничий посол припадав би на 10.000 виб. (бо 100.000:10=10.000). Між 7.000.000 населення сілької кури було би 1.400.000 виборців (то є $\frac{1}{5}$ всього населення). Отже один сільський посол припадав би на 15.000 виборців (бо 1.400.000:95=15.000). Як бачимо навіть після цього проекту найбільший селянин буде мати лише $\frac{1}{3}$ того права виборчого, що звичайний міський майстер шевський.

Що до питання про національний катастер, то треба згадати, що Русини не опираються на концепції при нім, а лише жадають однотипні мандати в окрузі. Зрештою і на двомандатові окрузи годяться Русини але лише під услів'ям, що в тих двомандатових окрузах лише один мандат буде призначений для Русинів а другий для Поляків. Отже конкретно річ була, дали би ся двомандатові окрузи запровадити лише в середній частині східної Галичини і на Підділі.

При парламентарній виборчій реформі в 1906. р. пояснюють Поляки концепцію 9 двомандатових чисто руских округів одноцільностю краю, бо і в західній Галичині запроваджено двомандатові округи. Але теперішній проект Старжинського запроваджує у східній Галичині тримандатові чисто рускі виборчі округи, а в західній Галичині лише однотипність краю вже не можна було заслонювати ся, а таки по простоті треба було признати ся до охоти загарбати Русинам декілька і з тих виборчих мандатів, котрі на палері мали бути Русинам гарантовані.

На кінці сеї статі позволяє собі дещо сказати аграрію безсторонності згаданої на початку публікації д-ра Кашніці і Надобніка, після котрої при послідній переписі 1910. р. було в Галичині 42% гр.-кат. а лише 40% Русинів (отже було понад 2% гр.-кат.). Поляків, котрі зважимо, що також малесеньке число жидів призначало ся до Русинів, — бо після сеї книжки було пр. в широкім повіті около 2.600 (два тисячі шістьсот) гр.-кат. Поляків, хоч всім звісно, що в широкім повіті лише одна гр.-кат. Поляків, а то ж жінка тамошнього антикаря, що хоч дівчика знаного львівського купця Димета, що доробив ся маєтку на торговли церковними річами, свої доньки похрестив на рим.-кат. обряд. Противно в широкім повіті є досить велике число рим.-кат., котрі по польські не уміють. Навіть якби прияти, що всіх гр.-кат. двірських слуг і формальів записали дідичі за Поляків, то все таки годі додавати ся в широкім повіті 2.600 гр.-кат. Поляків.

Отже мусіло ту мати місце просте фальшивання переписів конскрипційними комісарами а не лише хлібодавцями, котрі, як звісно, подають комісарам обряд і розговірну мову своїх слуг.

Тож, якщо в інших повітах пішла так конскрипція, як в широкім повіті, то фактично не може она мати майже жадної вартості в справах національних.

З державної ради.

На початку вчерашнього засідання палати послів предсідник Сильвестер відповів на запит п. Дашиńskiego що до нарушения незайманості п. Регера. Заявив ся за тим, що в сумівіх випадках інтерпретовано приписи про посолську незайманість як найширше і так належало поступити і в тім случаю. Запит п. Даши. і свою відповідь подасть предсідник до відома міністра судівництва.

З чергі доконано вибору члена делегації в місце пос. Білінського. Вибраний п. Бяли.

Приступлено до дальшої дорожняної розвідки.

П. Сингалевич зазначив, що працівництво не дає доказу, що змагає до полагоди народних спорів, котрі унеможливлюють в парламенті працю для добра населення. Особливо що до Галичини, то мимо великих уступок Русинів з вини Поляків не полагаємо виборчої реформи до сойму. Польська більшість в галицькім соймі приняла ухвали

кувати ся, кілько разів хотіти, але матір лишилась в спокою! Я не дозволю вам мучити матір! — говорив дальше студент з закріпленнями очима. — Ви розібрали собі, бо ніхто ще не відважився, виступити проти вас. Перед вами дрожали, тратили в

серед таких умовин, що в наслідок технічної обстрикції, навіть стенографі не могли чути промов. Ціла сесія заняла тільки 9 годин і мимо цього ухвалено в тім короткім часі багато важливих справ, навіть бюджетову провізію на 9 місяців. Ухвали ті принято при помочі міміки. Правительство мимо цього не розвязало, але не відложило сойму, навпаки, страдальним поведінок піддержувало поступовання більшості, а навіть предложило соймові ухвали до санкції. Такі відносини не принесуть хісна антінтересам держави, але династії, а український клуб іменем цілого українського населення проти него протестув.

Обговорюючи внески дорожньої комісії, сказав, що головною причиною дорожніх картелів, які в лихварський спосіб вихідною точкою на населене. Треба утворити організацію консультантів і почати міжнародну акцію для поборювання картелів.

Міністер торговлі Ресслер вказав на трудність розвязання картелевого питання і він є гадки, що австрійський промисл не є ще досить сильним, щоби самостійно без міжнародних умов міг управлінні справу картелів. Мін. вказав на безстороннє переведене картелевої анкети. Не є виключене, що правительство на основі вислідів картелевої анкети важдає від картелів заяви і вгляде по змозі в їх інтересах, щоби усунути делік постанови.

Що до внесків дорожньої комісії, правительство не є противне резолюції, котра визиває до піддержання студій в справі евентуального змонополізовання великої торговлі і продукції зеліза, цукру, пива, спирту, нафті, вугілля і інших товарів, дорогих з причини картелів. Натомість відказує правительство згоди на другу резолюцію, в котрій висказаво бажання, щоби до картелів примінити подібні вимкові заходи, як свого часу сути проти рафінерії нафти в Дзедзіцах і Ліманіві.

Тоді видало правительство вимкові заходи тому, що ходило о відверті нельо-яльної заграниці конкурентів підприємства, котре працюючи заграниці капіталом, повинно в Австрії заняти ся продукцією, а не штучно знижувати ціни, котрих само не може удержати.

Супротив виводів п. Ділманда стверджує міністер, що правительство ніяк не вилівало на утворене нафтового картелю, правительство старало ся лише осигнати посередні ціни 35 К., вище якої не можна було пійти, але підвищенню тієї ціни уважає міністерство торговлі за виключену.

Домагання рафінерії спирту що до заведення концесійного примусу правительство не може нині сповнити; особисто мусить однак міністер признати, що якщо раз прийде у нас до монополізації спирту, то концесіоноване буде би першим степенем до монополії. Нині однак правительство не може завести такий концесійний примус.

Міністер заявив на кінець, що по скінченю праць картелевої анкети предложить палаті сі висліди. (Оплески).

Пос. Заразинський іменем польського кола висказав свій погляд на внески дорожньої комісії в справі дорожніх вугілля. Змонополізовані і удержані вугілля гірництва було би прямо переворотом на полі цього гірництва, а до сего не позволяють на разі на се і державні фінанси. Правительство предложило палаті начерк закону в справі зміни гірничого закону. Та предлога є в тісній звязі з предметом, до котрого відноситься ся звіт дорожньої комісії. Було би отже вказаним полагодити сі внески спільно з правителством предложеною. Після довших виводів заявив ся бесідник проти внесків меншості п. Реннара, не може також прилучити ся до внеску в справі удержання копалень вугілля. Коло польське згодить ся лише на ті внески, котрі є можливі до переведення і доведуть до цілі. На кінець поставив п. Заразинський внесок, що би всі внески в сім предметі, поставлені під час розправи над звітом дорожньої комісії відослати до господарської комісії.

Пос. Фолис заявив, що Русини мусить застеречи ся проти сего, щоби Угри в справі довоzu аргентинського мяса мали рішаючий голос. Бесідник обговорював дальше утруднюване сезонової еміграції рільних робітників в Галичині.

Пос. Старух: Се скандал! 100 000 робітників позбавлено хліба!

Пос. Фолис домагає ся влучення в кар- телевий закон постанов, уповажуючи пра-

вительство до зниження ввозового ціла для за- граничних продуктів на випадок, якщо адміністраційні способи не вистачили би до недопущення підвищення цін скартельзованих про- мислових продуктів. Бесідник поставив в тім дусі резолюцію.

В розправі над наглим внеском в справі урядників в Чехах, промовляв також пос. Шрайнер.

Пос. Окунєвський в запиті до пред- сідника, вказав, що до вимкових постанов в Галичині додано новість, а іменно ту, що правительство зовсім відгорнувало національну меншість, котра в галицькому соймі находила ся в критичному положенні. Правительство предложило навіть до санкції всій соймові ухвали, які приято під час рускої обстрикції. Предкладанем таких ухвал до санкції понижаває ся повага сойму і достоїнство цісаря. З сеї причини сторонництво бесідника зладило запит до міністра-предсідника, а бесідник вітає, як довго має ждати на відповідь.

Предсідник палати відповів, що перешле сей запит міністрові-предсідникові.

На сім замкнено наради. Слідує засідання нині.

НОВИНКИ.

— Календар. В п'ятницю: руско-кат.: Івана Кр.; римо-кат.: Івана Бож. — В суботу: руско-кат.: Тарасия арх.; римо-кат.: Францішка.

— Із загальних зборів філії тов. „Просьвіти“ у Львові, що відбулися — як ми вже згадували — дні 5. с. м., години 10, зазначити деякі моменти. Передовісім потішуючі: велике число селян учасників і загальні заинтересовані, сліднє між учасниками до обговорювана справа. Але й винесли сі збори декілька наших болячок на сьвітло днівні, яким би слід зарадити. Деякі відпоручники читали жалували ся, що у них або ніхто цілій рік не показує ся, або коли вже ље робить дещо, займає ся читальними, просвітним і взагалі культурним рухом, то в роботі сій — раз excellence культурний — руководить ся партійною загорілістю. Се відноситься ся в першій лінії до академічної молодіжі із радикального і соціалістичного табору, яка згинувши все наше культурне життя, як меншеварти розвиняє ся за Трильовським, Дрепером і радикальними лжепророками; коли ж інші разом приїде до села студент національно-демократ і начинав „нищити“ думки, засіяні по-передниками, то в голові на пів сьвідомого селянина родить ся таке помішане понять, що він знеочочує ся, опускає руки і відвертався спиною до одних і інших. Се не відумка, а чиста правда, з якою кождий зустрічає ся, хто брав участь в народнім русі. Се зрозуміли Поляки, що в строго культурнім русі включають всяку партійність і нераз таке лукається — як замітив оден бесідник — що Поляк в пересвідчення „атеїст“ буде „каличкою“ для своїх „rodak-ів“, щоби они не потонули лише в „русі морі“.

Якже інакші в напів „поступові“!

Ще на одні можна би звернути увагу людям добрі волі, а саме на невмілість популярного говореня до народу і манію довгого говорення. Такий собі референт не зважаючи на „матеріял“, який ему приходить ся „культуралізувати“ говорити вам „моцно“ високим „слогом“. Панове академіки забувають, що селянські збори се не — віче університетських студентів і кожда бесіда, нашпікані в чужими словами, тяжкими оборотами слів і думок, іноді в разомислом для задокументованій мінімії „ученості“ — розходяться з цілюючи виобразування „вевчених“ мас. Або предовоге, нудне, іноді говорене не до річи, лише „плавані во облаціх!“ Селяни слухають, слухають, а не чуючи нічого цікавого, одні висиплюють, а інші ловоли розходяться ся і приходить ся бідному референтові жалити ся на людську невдачність.

Замітну думку підніс на зборах філії п. Коновалець, а іменно, щоби Ваді філії скликав анкету з представників всіх наших столітнів, стоячих на спільній національній основі, для усталення одноцільної програми в просвітній праці в місті і повіті.

До нового Відблу увійшли: дв. Е. Озаркевич, В. Білецький, Г. Микитай, Я. Колтунюк, др. Ю. Гіряк, Ю. Балицький, М. Творидло, як видлові, о. сов. В. Яворський, о. Н. Левицький і О. Когут, як містовидлові; до контролю

комісії Я. Вітошинський, В. Штогрин і о. сов. Рудович.

Дай, Боже, як найкрасніші успіхи.

C. B.

— Українська мова в школах на Україні. Шкільна комісія при земській управі в Олександриї на Херсонщині дозволила учителям земських шкіл уживати „українського нарічія“, в першій групі досить широко, а на старших курсах можна уживати поодиноких слів українських до появлення школярам незрозумілих ім російських висловів. „Рада“ додає до сеї звіті замітку, що все ж таки ся постановає чималу приціпальну вагу в справі ширення просвіті на Україні. Інша річ, що згадана постанова не вводить нічого нового, бо розумний учителі і без того розпорядку комісії мусів в народній школі уживати української мови, щоби школярі мали якийсь хосен із школи.

— Український клуб у предсідника мініструв. З Від дня доносять: Президія українського клубу явила ся вчера у міністра-предсідника, що би просити его о помилуванні українських студентів, засуджених з приводу подій на львівському університеті. Мін.-предсідник заявив, що не може в тій справі дати піякіх обовязуючих приречень.

В справі руских домагань, щоби правительство внесло для галицького сойму начерк виборчої реформи, заявив мін.-предсідник, що — як его поінформовано — справа польсько-руської угоди стойти досить корисно, так що є надія, що в короткім часі наступить якийсь позитивний вислід.

— Український парламентарний клуб оголосив комунікат із передчверашнього засідання з не-годованем на правительство, що стало по стороні польської соймової більшості в останній соймові сесії. Клуб стверджує, що в університетській справі не зроблено ні кроку вперед, українська університетська молодіжь потрапила курси, а міністерство ље досі не погодило відклики. Особливож варікає клуб на намісника за розпорядок, яким заборонено видавати робітникам, що удаються ся на роботу до Прус, робітничі книжочки. Супроти тогого задумує клуб змінити тактику супроти правительства, а обговорене тактику наступить на найближчім засіданні.

— Львів жидові. Знова одна з каменів у Львові перейшла в жидівські руки. Іменно п. Шемельовська, вдова по нотарі, продала свій дім при ул. Третого Мая ч. 2. фірмі Самуєлі і Ландав за два мільйони корон. Жиди мають вже три четверті львівських каменів у своїх руках і скуповують дальше найкрасніші реальності. Всепольські загорільці добачують не-безпеку з рускої сторони, а сліпі на то, що Львів крок за кроком жидові, і так як по містах і по місточках Жиди виперли колись заможних християн на передмістя, так і Львів а навіть Краків попадає в жидівські руки. Чи Львів є польський — як твердять польські часописи — видно на „судний день“, коли то 9/10 склепів стойти замкнених.

— Вибух стрільни. На замарстинівських полях коло Львова наїшов 14-літній хлопець Векман стрільно в військового карабіна, а прийшовши на ул. Криву в Замарстинів спробував стріляти. Приложив до набоя шило і удалив молотком, від чого виступив рибух. Кусів набою скалічили хлопцеві два пальці, а куля застригла в плечах переходячої улицею дівчини Шмілевичівної. Обі жертви заохотили лікар ратункової поготові. Шм. відвезено до шпиталі для доконання операції.

— Жиди агітують за реформою супружного закону. Мініувшої ведлі в салі львівського магістрату говорила жидівка др. Ф. Носсіг про реформу супружного закону. Очевидно — прелегентка заявилася за такою реформою супружного закону в ім'я „поступу“ для католиків, щоби розводи були дозволені, щоби християни могли женити ся з жидівками і щоби віроломство не було переношено в супружжях. Прелегентка задля недостачі аргументів пустила ся на блягу. Розказувала, що папа Піи VI чи VII призначав у Франції цивільний слюб важним!. Кождий католик знає, що се є неможливою річию, о скільки се має означати, що цивільний слюб мав би заступити церковний слюб. Оповідала, що в Австро-Угорському правлінні вже раз реформа супружного закону парламентом по лілії є думок, навіть цісар єї санкціонував, але палата вельмож відкинула єї, отже по цісарські санкції!!!. Розказувала, що в однім случаю (де, хто, що?), папа уніважив супружку із злачим. Прелегентка пускала ся й на такі очевидні фантазії, що сама не могла

повздежати ся від сьміху, коли розказувала факт(?) що раз предложене до слібу метрику старшого брата замість молодшого, а наслідком того старший брат вже не міг женити ся, мимо того, що було се обманство(!). Розказувала, що в Австро-Угорському супружжі — між тим, коли статистика виказує всього 25.000 сепараций.

В такий „науковий“ спосіб представивши справу розводу — або реформу супружного закону жадала знесення лікарської тайни і сеї страшної (ох, ох!!) неправди суспільної, щоби муж був головою дому. Не сказала прелегентка, чи жінка має бути головою дому, чи може дім має бути без голови, та жидівки, жидівочки і ліберали рясніми оплесками нагородили відчуті піонірки „поступу“ — очевидно жидівського.

Смішно й жаль нам тих людей, що й досі слухають жидівської комедії.

— Переписка Редакції. Вл. п. др. Г. в. К. Простіть, що оповіщене фейлетону загаялось, але в тих дінях буде поміщені. Просимо і даліше на нас не забувати. — Вл. о. А. Г. в. Б. О. Спасибі за вісти про тамошні відносини. Ми також сеї думки, що раціалізм summa petuntur. Просимо при вільнім часі о дальші вісти.

— Засуджене вояка. Військовий суд в Пере

Др. Володимир Геринович.

Нарис до землеї угорської України.

(Дальше).

Мадярське живло поконано а з часом виперто єго за Литаву. Підручники історичні подають нам хід війн між германським а мадярським живлом, однак не згадують ні слівцем про се, що тоді діяло ся між осіліми та уже Русинами-Словянами а кочевиками-Мадярами. І між ними були бої і між ними вела ся борба.

І так само як там, — так і тут в часах, коли не дописала паша, коли вигинула під час зарази худоба, ішли на наших предків-братів юрби мадярські загарбувати їх маєткі.

Перте Мадярів на слов'янські оселі мусило бути велике, бо раз не були они з природою звіклі до оружного опору — а по другому не було тут такої єдної та суцільної організації державної, з якою стрітили ся Мадяри на заході з хвилею, коли зіткнули ся з Німцями.

В тих то часах під час тих змагань затратити ся мусило много слов'янського живла зменшити ся мусила дуже сильно область етнографічна наших предків. А що се вичерпувало напре живло і то дуже сильно, бачимо потім, що руска область звузила ся дуже, а усякі дані вказують на те, — що була ширша і то значно ширша та довша.

З часом стали Мадяри народом осілім і се виratували їх від загибелі; они не пішли тою дорогою, що Авари а передтим ще Гуни. Покинули жите кочовничче — а стали обробляти ріло та кидати свою енергію в землю. Істория говорить, що учителями в тім напрямі були для них лише Германи. І ту пересадила істория як не цілком, то бодай в частині.

Ми мусимо підчеркнути тут культурний вплив Русинів на мадярське живло, що було єму під боком, а навіть жило подекуди серед нього. Тут діяло оно культурно на кочовиків, — котрі стали приглядати ся подобицям життя осілого, а присилувані обставинами по неудачах воєнних з Німцями, взяли собі Слов'ян за взір нового способу життя.

Нині забули они, скілько завдачти мають тим, котрих потомками так гарно опікують ся, забули винні, що ті „Оруси“, яких они уважають народом пів диким, виratували їх предків від загади.

Житя кочовничого не могли бути весті Мадяри дальше, — бо були би пішли слідом Гунів та Аварів. А не пішли они лише тому, що навчили ся управи ріло. А від кого? Не скажемо що усі Мадяри від Русинів, бо не можемо до того підстав, — але певно можемо сказати що велику частину угорського народу виratували наші предки. Се так просто, природне та логічне, що нічим опрокинуті не дастя ся.

Як згадав я вище, застали Мадяри вже Русинів, коли прийшли в нинішню Угорщину в другій половині дев'ятого століття. Застали они вже цілий ряд більших осель, яких назви стрічають ще й нині. І так іменно: Мукачів, Ужгород, Угель і інші. Про найдавнішу судьбу тутешніх Русинів звісток не маємо. Річ ясна, що жити они мусили таким самим життям, як жили інші слов'янські племена. Однак пізніше, коли почала ся творити руска держава, коли з часом почала ся централізація на політика великих князів київських, тоді мусила й Угорска Русь уляchi якісь іншій судьбі. А стало ся в хвілі, коли по доброму злому підчинювати почав під свою руку усі землі заселені руским народом — великий князь Володимир Великий. До него то належала північна Угорщина, як се нам звіщає в своїх записках потар угорского короля Белі. Від того то часу розтягла ся власті руских князів на українську частину Угорщини. Ба,

навіть в часах, коли упала самостійність руської держави, уважали єї наслідники Угорську Україну за свою власність; тому не перечили королі угорські права посади таї частини України і ово зберегло ся для наслідників княжої династії. Що так було, візнаємо по тим, що коли князь Корніячів перейшов околов половини чотирнадцятого віка за Карпати, тогодчасний король угорський Карло Роберт, віддав єму князівство Мукачівське та землю Маковицьку. З часом почала ся заборча політика Мадярів, а князі північно-угорських руских земель не маючи підмоги ні звідки, віддали її угорським королям.

Угорські Українці відносили ся до Мадярів неприхильно. Ішла між ними довга борба, подібно як борба між Мадярами а Німцями.

Відіграти як ту, так і там ролю мусила також і росова ріжниця і ненависть, та безпастанна і природна хапчivость мадярського народу. В рідь-годи угорські Українці виступали проти Мадярів та старали ся використувати їх прикрі хвілі під час війн їх з архієпископом австрійським з династії Габсбургів. Цікавий факт оповідає нам істория з початків XVIII століття, факт, що ясно характеризує становище угорських Українців до Угорщини, становище річ ясна, спричинене не доброю, а тяжкою неволею. Коли в році 1700 почала ся знана в історії війна о сукцесію іспанському, та коли у ній були ангажовані усі сили австрійського архієпископства, тоді повсталі Угри проти Австрої, щоби увільнити ся від її повноваження. На чолі того руху став семигородський князь Ракочі II, а що угорська шляхта ненавідмінно австрійські панови, когде підкорвало єї вплив в угорському королівстві, громадко став під революційний стяг Франца Ракочія.

Хвіла була важна та можна сказати, для становища Австрої на Угорщині епохальна. В тій хвілі не могла навіть Австрої думати о висилці більшої сили війска на Угорщину, уся її сила була на заході. Рішала ся долі панування австрійського на Угорщині. Ходило о ті,

чи голос Ракочія і угорської протиавстрійської революції найде послух серед широких верств народу поселевого в угорськім королівстві. Русини виступили супроти повстання. Не задля національного почутвання! Борони Господи! Не задля якихсь висших замірів, котрі би закривали на угорській ірріденту! Ні! Лише задля ненависті до шляхти, що угніяла простий народ так, як нігде. Повстане українського народу проти шляхти мало підклад чисто суспільній і дійсно тому соціальному повеневленю широких верств селянських, мас Австрої завдачти спасене в так прикрім для себе положенню.

Свідомо проти шляхти а несвідомо в обороні державних інтересів Австрої повстав український народ, а на чолі того руху став руський съяшеник Йосиф Годермарський. Організує він волки добровольців та параліжує революційну протиавстрійську діяльність Ракочія і полученої в ним мадярської шляхти. Руска противреволюція мусила сильно попрокидти Ракочію, коли звернула на себе увагу австрійського правительства. Тоді то вручено Годермарському цісарську грамоту, яка для нас велими цікава, з огляду на свій зміст. У ній вихвалиє цісар вірність — як в грамоті вазначено — славного руского народу. Цісар заявляє при тім, що добро руского народу буде мати все на оці і буде дбати про него. В народу за заслуги іменував цісар съяшеника Годермарського епископом мукачівським.

Однак відносини в скорі змінили ся. Цісар погодив ся з Мадярами і ті дальше стали панувати над нашим народом.

Не тішив ся також довго великими почестями Годермарський. Папа не пристав на його іменування епископом; він умер в нужді пошукуваний та переслідований Мадярами.

(Далі буде).

Вже час

Замовляти 6

Народний Торговлі

Природні Літургічні

ВИНА

Австрійські по 96 К. за гект. franco Львів
Герце'овинські по 110 К " " "
Гегеляйські по 120 К " " "
Самороднір по 132 К " " "
Самороднір (Special) по 160 К за гект "

При замовленнях низше гект. ціна вища і то: при замовленнях від 50 до 100 літрів о 4 сот. на літрі, а при замовленнях низше 50 літрів о 8 сот. на літрі.

Бочки, вислані franco до „Магазину Нар. Торг. Стій“ приймаємо до двох місяців назад по ціні нечисленній. (7—15)

Тисячі ПРИЗНАНЬ до перегляду.

!!!Купуйте!!!

одобрений Радою шкільною краєвою і видавний накладом „Видавництва Чина св. Василія В.“ в Жовкові підручник

д-ра Богдана Барвінського п. з. „Оповідання з рідної історії“.

Підручник обнимав 190 сторін тексту XXXVI сторін ілюстрацій (числом 53) на кривові папері і 2 макети. В гарній полотняній обшивці коштує всього 2 К 20 с.

Сей підручник в першім підручником рідної історії для руских середніх шкіл і дав пікільний молодежі вперше повний образ нашої бувальщини. Писаний так, що надає ся не лише для учеників I. класи середніх шкіл, але при недостачі іншого підручника й для учеників вищих класів, для руских виділових шкіл, для семінарій і ліцеїв та до кваліфікаційних іспитів на народніх і виділових учителів.

Надає ся він до наук в дівочих та хлопчицьких бурсах і інститутах, а і звісної приступності також для наших читальень, для селян і міщан. З хісном може почути ся в него нашої історії й кождий освічений Русин, що не має часу розчитувати ся в обемистих книжках.

У Львові набувати можна в „Книгарні Наук. Товариства ім Шевченка“, Ринок 10.

Ол. Галичанка.

Вражія з дороги.

Море. З одеських спогадів. Паровавом з Одеси до Ялти. В Ялті та ІІ околиці. З Києва. На Тарасові могили. З Камянця Подільського. Тіволські каскади. Перший вечір в Венеції. Сан-Ремо, Італійський карнавал. По Рівні. Вражія в Монако. Карнавал в Ніцці.

Дістати можна в друкарні Ів. Айхельбергера, Львів Ринок ч. 10.

Подвійний хосен!

Хто набуває в „Торговельно-промисловім Союзі“ ул. св. Антонія ч. 1. Вишиваючи сорочки від 12—20 К, краватки 2'50 К, ручники 8—К

Переписні листки Манастирського дуже гарні по 10 синців та само гуцульські вироби. Килими по 16 К 1 метр. Машини до писаня „Адлер“ руска 600 К — руско-польська 650 К і проче — той дас заробляти своєму спричиняє більший процент на рідні школи. Замовлення лиши письменні:

„Торговельно-промисловий Союз“ у Львові ул. св. Антонія ч. 1. Гроши слати ул. Можнацького ч. 12.

Розклад їзди зелізниць у Львові.

Відїзд з Головного двірця до:

Приїзд на Головний дворець з:

рано	перед	по	вечер	в
пол.	пол.	пол.	ночи	ночи
3:40	8:22*	2:45*	7:00*	11:10
—	8:45	6:05	7:30	12:35*
—	—	5:46	—	—
—	—	3:50	—	—
6:15	10:40	2:18*	8:46	11:13
—	—	2:35	8:38*	—
6:01	9:15*	2:20*	—	10:48
—	9:37	—	2:50*	—
—	—	3:05	—	—
6:00	—	1:45	6:50	11:25
7:30	—	1:45	6:50	—
6:35	9:05	3:40	—	10:40
7:35	—	2:28	7:49	11:35*
6:06	7:22	—	—	11:35*
8:20	—	—	6:00	—
5:58	—	—	6:16	—
50	—	2:50	—	—

Відїзд з Підзамча до:

Приїзд на Підзамче з:

6:30	11:01	2:33	9:09	11:33	7:01	11:3	1:55*	5:16	10:13

<tbl_r cells="10" ix="